

EESTI MUSTAKIRJU KARJA TÖULIS-TOODANGULISTE OMADUSTE PARANDAMINE SOVHOOSIDES

A. ADAMSON

Üle 300-aastase arengu kestel on eesti mustakirju tõu moodustamisel kasutatud peale imporditud loomade kohapealse paljundamise rohkesti ka kohaliku, aborigeense karja vältavat ristamist. Nende ristluste ja kohalike looduslike ning majanduslike tingimuste koosmõjul on välja kujunenud eesti mustakirju kari tema praegusel kujul.

Veisekasvatuse arendamisel sõjajärgsel perioodil on Eesti NSV sovhoosides tunduvalt suurenenud veiste arv ja tõusnud nende produktiivsus. Eesti mustakirju tõugu veiste arv tõusis 1953. aastaks võrreldes sõjajärgse 1945. aastaga ligi 5-kordseks. Veiste tõugudest oli sovhoosides 1952. aastal boniteerimise andmeil eesti mustakirju tõugu veiseid 31,2%, eesti punast tõugu 65,6% ja eesti maatõugu 3,2%.

Tõuveised moodustasid eesti mustakirju karjaga sovhoosides veiste üldarvust 1945. aastal 88,3% ja 1952. aastal 99,0%. Samuti on tunduvalt suurenenud eesti mustakirju karja puhtatõuliste veiste arv ning vähenenud parandatud veiste arv.

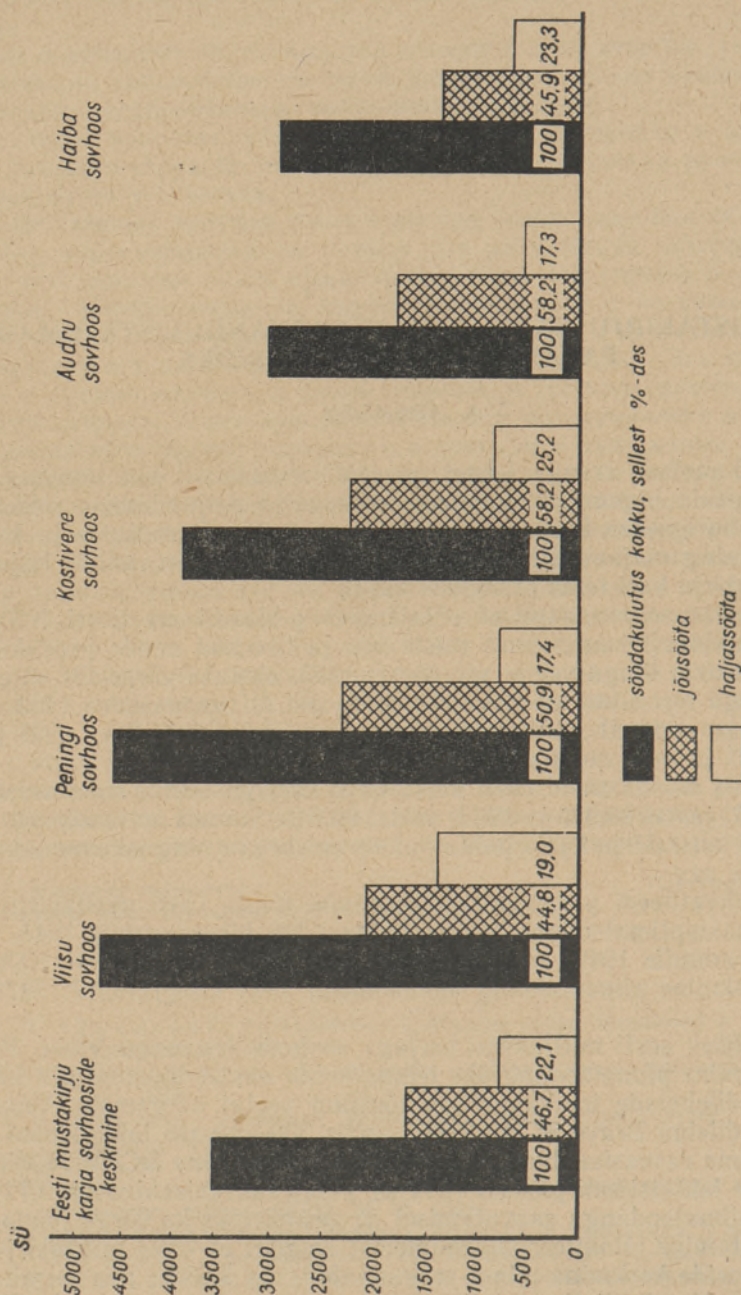
Tõulise kvaliteedi paranemisest tingituna tõusis eesti mustakirju karja keskmine aastapiimatoodang lehma kohta 1726 kilogrammilt 1945. aastal 4098 kilogrammile 1949. aastal. Samal ajal tõusis kõigi Eesti NSV sovhooside keskmine piimatoodang lehma kohta 1843 kilogrammilt 3878 kilogrammile.

Eesrindlikes eesti mustakirju karjaga sovhoosides, nagu Viisu, Peningi jt., on keskmine piimatoodang ühe lehma kohta aastas tõusnud üle 5000 kg, kuna rekordilehmade toodangud on tõusnud veelgi kõrgemale. Viisu sovhoosi rekordilehm Brave ЭСНФ-27965 andis 300-päevase laktatsiooni kestel 9249 kg piima rasvasisaldusega 3,81%, ning lehm Tiina ЭСНФ-28283 andis 300-päevase laktatsiooni jooksul 7614 kg piima rasvasisaldusega 3,71%.

Suure piimatoodangu saavutamisel on eesmärgiks ka kõrge piimarasvasuse saavutamine. Boniteerimisandmetest selgub, et eesti mustakirju karjaga sovhooside keskmine piima rasvasisaldus on 3,63%, mis on alla kehiva riikliku standardi, kuna piimarasvasuse normiks on standardi järgi 3,7%. Paremad piimarasvasuse näitajad on ainult üksikutes sovhoosides, kus teostatakse pidevalt tõuaretustööd, nagu Viisu sovhoosis, kus karja keskmine piima rasvasisaldus on püsinud 3,7–3,9% piires ning paljudel lehmadel on olnud 4,0% ja suuremgi.

Et paljudes sovhoosides on lüpsikarjal madal piimarasvasus, mis ei vasta tõu standardis püstitatud nõuetele, on seletatav sellega, et lüpsikarja-

des on veel palju madalasse aretusklassi kuuluvaid loomi. 1952. aastal teostatud boniteerimise andmete järgi kuulus eesti mustakirju karjaga sovhoosides lüpsikarjast eliitrekord- ja eliitklassi 20,6%, I klassi 38,7%, II klassi

Joon. 1. Eesti mustakirju karjaga sovhooside keskmine söödakulutus lehma kohta söötühikutes 1952. aastal.

19,5% ja väljapoole klasse 21,2%. Eriti rohkesti loomi kuulub lüpsikarja koosseisust II klassi ja väljapoole klasse Sommerlingi-nimelises, Kodila, Hõreda jt. sovhoosides.

Veiste produktiivsuse tõstmisel omab esmajärgulist tähtsust eeskujulike söötmis- ja pidamistingimuste rakendamine. Eesrindlike sovhooside, nagu

Viisu, Kostivere jt. kogemustest nähtub kujukalt, milliseid tulemusi on saavutatud söötis- ja pidamistingimuste oskusliku rakendamisega veiste produktiivsuse tõstmisel ja tõuomaduste kujundamisel. Ülevaate eesti mustakirju karjaga sovhooside 1952. aasta keskmisest söödakulutusest annab joonis 1.

Joon. 2. Viisu sovhoosi kõrgetoodanguline lüpsikari hästihooldatud kultuurkarjamaal.

Joon. 3. Viisu sovhoosi uus veiselaut 100 loomale.

Toodud andmetest selgub, et lüpsikarja söötmisel sovhoosides on olnud võrdlemisi suur osatähtsus jõusöötaidel, mis moodustavad üldisest söödakulutusest keskmiselt 46,7%, kuid suhteliselt vähe on kasutatud toorsöötaid (13,9%) ning karjamaa- ja haljassööta (22,1%). Söödakulutus ühe lehma kohta oli 1952. aastal keskmiselt 3000 söötühikut, millele lisandub ligi 500—600 söötühikut karjamaasööta. Kogu söödakulutus ühele lehmale küündis sovhoosides 1952. aastal keskmiselt 3600 söötühikule, millega toodeti keskmiselt 3973 kg piima. Lehmade eluskaal sovhoosides oli keskmiselt 510 kg. Suurema eluskaaluga veiseid omavad Viisu, Kostivere, Habaja ja Kurna sovhoos. Lehmade keskmine eluskaal oli Viisu sovhoosis 551 kg, Kostivere sovhoosis 550 kg, Habaja sovhoosis 548 kg ja Kurna sovhoosis 540 kg; neis sovhoosides ulatub paljude lehmade eluskaal üle 600 kg.

Praktilised kogemused on näidanud, et suurema eluskaaluga lehmad on võimelised kasutama suuremaid söödakoguseid ja andma suuremaid toodanguid kui väikese eluskaaluga lehmad. Viisu sovhoosis oli söödakulutus lehma kohta keskmiselt 4047 söötühikut, sellele lisandub veel 500—600 sü karjamaarohtu; sellise söödakulutusega toodeti ühelt lehmalt keskmiselt 4870 kg piima. Peningi sovhoosis oli söödakulutus lehma kohta keskmiselt 4607 sü, millega toodeti 4767 kg piima. Mahajäänimates sovhoosides, näit. Audru sovhoosis, oli söödakulutus lehma kohta keskmiselt 3084 sü, millega toodeti ühe lehma kohta keskmiselt 3193 kg piima, Haiba sovhoosis toodeti 2960 söötühiku kasutamisel ühe lehma kohta keskmiselt 3541 kg piima ja Märjamaa sovhoosis 2621 sü kasutamisel 2628 kg piima.

Eesrindlike sovhooside kõrval leidub aga terve rida mahajäänud sovhoose, nagu Ubja, Audru, Niinja, Niitvälja, Haiba jt., kus veiste söötmise ja pidamistingimused ei vasta nõuetele. Ebarahuldavate söötmis- ja pidamisolude tõttu on mainitud sovhoosides lüpsikarjal ka madal toodang.

Suure eluskaaluga ja kõrgetoodangulise lüpsikarja saamiseks on olulise tähtsusega noorkarja eeskujulik kasvatamine. Eesrindlike sovhooside, nagu Viisu, Kostivere, Saida jt. kogemused on näidanud, et noorkarja suunaval kasvatamisel valmivad noorloomad vara, muutuvad vastupidavateks ja suuretoodangulisteks. Ülevaate eesti mustakirju karjaga sovhooside noorkarja arenemisest 1952. aasta boniteerimise andmeil annab joonis 4.

Neist andmeist selgub, et eesti mustakirju karjaga sovhoosides oli keskmine eluskaal kuni 6 kuu vanustel noorloomadel 152 kg, 12 kuu vanustel — 238 kg ja 18 kuu vanustel — 330 kg. Keskmised eluskaalu näitajad ei ulatu üheski vanuserühmas riikliku standardi I klassi nõuetele.

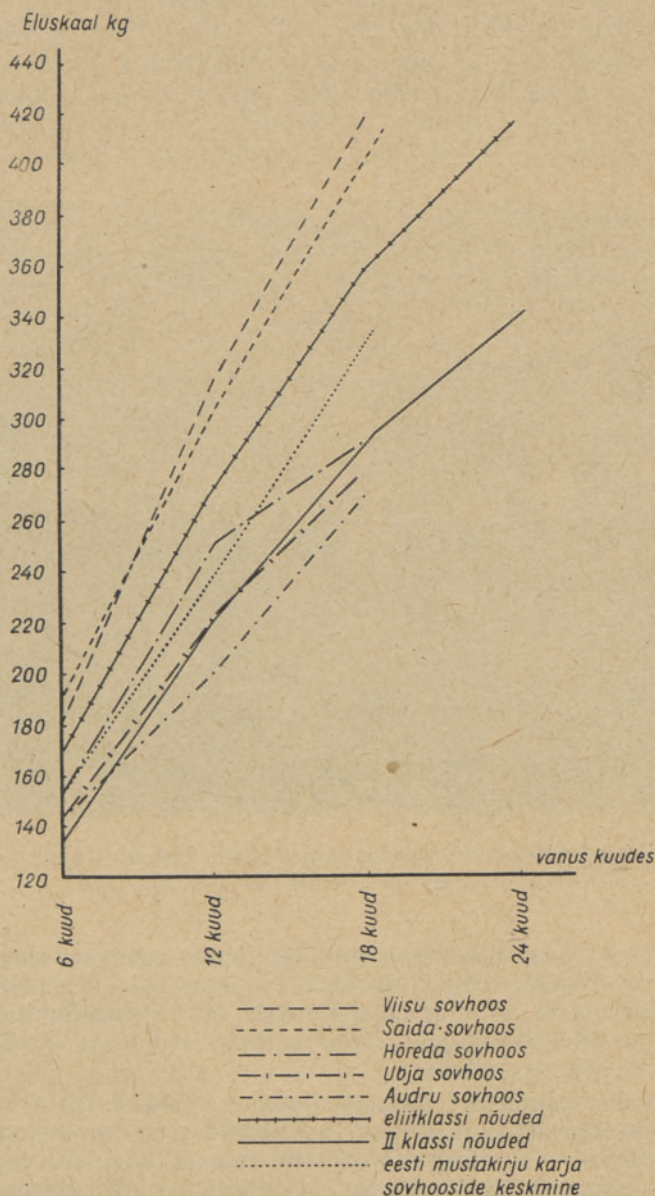
Häid tulemusi noorkarja suunaval kasvatamisel on saanud aga Viisu ja Saida sovhoosis, kus noorloomad igas vanuserühmas ületavad eliitrekordklassile kehtestatud riikliku standardi norme eluskaalu alal.

Puudulik on noorkarjakasvatus Audru, Niitvälja, Hõreda, Niinja, Ubja jt. sovhoosides, kus noorloomade eluskaal suures enamikus ei vasta isegi riikliku standardi II klassi nõuetele.

Et paljude sovhoosides on noorkarjakasvatus käesoleval ajal veel puudulik, pole ka nende aretuslik väärtus vajalikul tasemel. 1952. aastal teostatud boniteerimisel kuulus eesti mustakirju karjaga sovhooside lehmnoorkarjast eliitrekord- ja eliitklassi ainult 9,1%, I klassi 14,4%, II klassi 16,1% ja väljapoole klasse 19,1%. Klassitamata jäi mitmesugustel põhjustel 41,3%. Sellest nähtub, et valdavas enamikus sovhoosides on noorkarjakasvatus veel ebarahuldav, mille tõttu on vajalik tõsist tähelepanu pöörata noorloomade söötmis- ja pidamistingimuste parandamisele.

Püstitatud ülesannete täitmiseks veisekasvatuse arendamisel ja veiste produktiivsuse tõstmisel on tähtsaks teguriks nõukogude eesrindlikule mitšuurinlikule bioloogiateadusele rajaneva kompleksse tõuaretustöö raken-

damine. Paljude eesrindlike tõuaretajate kogemustest võib järeldada, et ainult kompleksne tõuaretustöö koos eeskujulikkude söötmis-pidamistingimuste rakendamisega tagab karja produktiivsuse kiiret tõusu.

Joon. 4. Eesti mustakirju karjaga sovhooside lehmnoorkarja areng.

Teostades pidevalt suguloomade sihipärast valikut kasulike omaduste suunas, kiirendame arenguprotsessi, mis on tõu täiustamise seisukohalt otsustava tähtsusega. Akadeemik T. D. Lössenko märgib: „Valikuta ja vastava kasvatamiseta ei oleks kunagi võinud ilmuda need loomatõud ja taimesordid, mis on loonud põllumajanduse praktika . . . valiku tulemusena teostub tunnuse või omaduse tugevnemine, s. o. kujunemine”⁽¹⁾.

Põhinõuded veiste valikul on, et loomadel oleks suur jõudlusvõime, tugev konstitutsioon, hea tervis ja pikk kasutusiga. Suure toodanguga piimakarja kujundamisel eelistatakse nende loomade järglasi, kes kõige paremini reageerivad headele söötmis- ja pidamistingimustele ning kel esineb kõige reljeefsemalt neid omadusi, mis vastavad püstitatud eesmärkidele.

Suure jõudlusvõime ja tugeva konstitutsiooniga loomade saamiseks rakendatakse eesrindlikes sovhoosides mitšuurinlikul bioloogiateadusel rajanevat noorloomade suunavat kasvatamist. Märkimisväärseid tulemusi noorloomade suunaval kasvatamisel on saadud Viisu, Saida jt. sovhoosides,

Joon. 5. Viisu sovhoosi noorkarjalaut koos profülaktooriumiga. Karjalauda ees on vasikate jooksuaed.

kus loomade arenemist hakatakse suunama juba vanemate paari — lehmade ja pullide — valikuga. Erilist tähelepanu omistatakse neis majandeis aga tiinete kinnislehmade rikkalikule söötmisele, nn. varusöötmisele kui ettevalmistusele suurte toodangute saavutamiseks eeloleval lüpsiperioodil ja elujõuliste järglaste saamiseks.

Noorloomade suunaval üleskasvatamisel rakendatakse eeskujulikke söötmis- ja pidamistingimusi koos hea hooldamise ning harjutamisega. Vasikatele antakse sünnijärgsel perioodil suurtes kogustes ja võimalikult kauem ternespiima (8—9 kg päevas 7—8 päeva kestel). Rohke ternespiima söötmine tõstab vasikate resistentsi haiguste suhtes, kuna ternespiim sisaldab peale väärtuslike toitainete veel immuunsusaineid. Vasikate söötmise täispiimaperiood ühes lõssile üleminekuga kestab kuni 70 päeva ja lõssi-periood 6—7 kuud ning võimaluse korral kauemgi. Eesrindlikes sovhoosides joodetakse vasikatele kogu täispiima perioodil 450—500 kg piima ja lõssi-perioodil 1200—1400 kg lõssi. Juba varakult, esimesel võimalusel, hakatakse vasikatele andma lisa söötasid — head vitamiinheina ja sõelutud kaerajahu alates 5.—6. elupäevast, peenestatud juurvilja alates teisest elukuust ja silo alates kolmandast elukuust. Harjutamise otstarbel teostatakse talveperioodil

noorloomade igapäevast lühemaajalist väljasjalutamist ja suveperioodil laagriiviisilist pidamist koos kopliviisilise karjatamisega.

Noorloomade rikkalik söötmine ja hea hooldamine tagab nende kiire kasvu ja arenemise ning võimaldab saada terveid, tugevaid ja varavalmi-
vaid noorloomi. Suunavalt kasvatatud lehmmullikad paaritatakse juba 18—20 kuu vanuselt, mil nende eluskaal on 420—430 kg, ja 2-aastased tiined mullikad kaaluvad keskmiselt 500 kg. Noorkarja suunav kasvatamine võimaldab tunduvalt tõsta lüpsikarja eluskaalu ja toodanguvõimet. Noorkarja suunav kasvatamine on saanud Viisu sovhoosis karja täiustamisel tähtsaks teguriks, mille tõttu noortelt, esimese laktatsiooni lehmadel saadakse

Joon. 6. Viisu sovhoosis rakendatakse suveperioodil noorkarja laagriiviisilist pidamist koos kopliviisilise karjatamisega.

suure piimarasvasusega toodangut. Näiteks lehm Vanda nr. 385, kelle eluskaal oli 639 kg, andis esimese laktatsiooni (300 päeva) jooksul 5478 kg piima rasvasisaldusega 4,0%, Ulli nr. 356, kelle eluskaal oli 590 kg, samal ajal 5411 kg piima rasvasisaldusega 4,1% ja Amanda nr. 371, kelle eluskaal oli 611 kg, andis 4105 kg piima rasvasisaldusega 4,4%.

Seoses kõrgeväärtuslike norveiste arvu suurenemisega karjas on iga aastaga tõusnud ka Viisu sovhoosi kogu karja jõudlusvõime ning karja keskmine toodang. Peale oma karja täiendamise müüb Viisu sovhoos kõrgeväärtuslikke tõunoorloomi ka teistele sovhoosidele ja kolhoosidele, aidates sellega kaasa tõuaretustööle ka väljaspool sovhoosi.

Eesrindlike sovhooside kogemused näitavad, millised suured võimalused on kõigil sovhoosidel veiste tõuomaduste parandamisel ja produktiivsuse tõstmisel. Veiste söötmisel on vajalik suuremal määral kasutada põhisöödalist söötmissiisi, kus peamine osatähtsus langeb oma majandis toodetud söötadele ja puudujääv osa kaetakse ostujõusöötadega. Märkimisväärseid tulemusi põhisöötade kasutamisel on Eesti NSV Teaduste Akadeemia Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi Väandra katsejaamal, kus lehmadele antakse päevas keskmiselt 10,5—11,5 söötühikut põhisöötasid. 1950. aastal

Joon. 7. Viisu sovhoosi suuretoodanguline lehm Amanda nr. 371 ЭСНФ — 28273 andis I lakt. (246 p.) jooksul 4105 kg piima rasvasisaldusega 4,4%.
Toodang III lakt. (300 p.) 6710 kg piima, rasvasus 4,2%.

Joon. 8. Viisu sovhoosi suuretoodanguline lehm Kora nr. 347 ЭСНФ — 27975 andis II lakt. (300 p.) jooksul 6228 kg piima rasvasisaldusega 4,0%.

oli seal karja keskmine piimatoodang 5667 kg, rasvasusega 3,84%, seejuures kasutati lehma kohta keskmiselt 4798 sü, sellest jõusöötasid 37,4%, koresöötasid 20,9%, mahlakaid ja haljassöötasid 18,0% ning karjamaarohu 23,7%.

See näitab, et mitmekesisel ning küllaldasel söötmisel kore-, toor- ja mahlakate söötadega tõuseb lüpsikarja produktiivsus, mis võimaldab alan-dada ka toodangu omahinda. Ühtlasi on lüpsikarja rikkalik ja ratsionaalne söötmine aluseks loomade toodanguvõime täielikuks väljaselgitamiseks, vali-kuks ja pärilikkuse tugevdamiseks.

Teostades sovhoosides paremate loomade ja paaride valikut ning jättes suguloomadeks kasvama ainult väljapaistvate toodanguliste omadustega loomade järglased, moodustatakse veiste sugulusrühmad — pulliliinid ja lehmapärekonnad edasise tagajärjeka tõuaretustöö võimaldamiseks.

Liini- ja perekonnaaretuse teadliku suunamise tulemusena avalduvad järglaskonnas karaktersest eellaste omadused, mille kaudu kujunevadki ühtlased sugulusrühmad, kes teistest sama tõugu loomadest vähem või roh-kem erinevad.

Analoogiliselt liinidele on tõuaretustöös suure tähtsusega ka lehmapäre-konnad. Lehmapärekondi tuleb kasutada ja uurida eriti sellepärast, et pere-kondades (nagu liiniski) pärilike omaduste kvaliteet kogu aeg muutub. Teki-vad uued tunnused ja omadused, mis paaride valiku kaudu kinnistatakse ja pärilikkuse teel edasi antakse. Samuti põhjendatakse emasloomade pere-kondade uurimise vajalikkust ema suurema bioloogilise mõjuga järglastele, eriti embrüonaalperioodil.

Liinide ja perekondade tähtsuse kohta märgib D. A. Kislovski, et tõu jagunemine mitmeks kvaliteedilt erinevaks liiniks ja perekonnaks on aluseks valikule ja kindlustab koos suunatud kasvatamisega tõu kiiret progressi (4).

Seega on liiniaretuse sihiks teadlike aretusvõtetega pidevalt suunata tõu sugulusrühmade tõulis-toodanguliste omaduste muutumist tõusu suunas. Aretustöö eesmärgiks pole aga mitte üksnes rangelt säilitada olemasolevaid liine ja perekondi, vaid luua pidevalt ka uusi, kõrgema kvaliteediga, uute tunnustega liine ja perekondi, mis üha rohkem vastavad soovitud eesmärgile ning on võimelised viima muutusele tõu seniseid puudusi ja suunama tõugu hooga arengu teele.

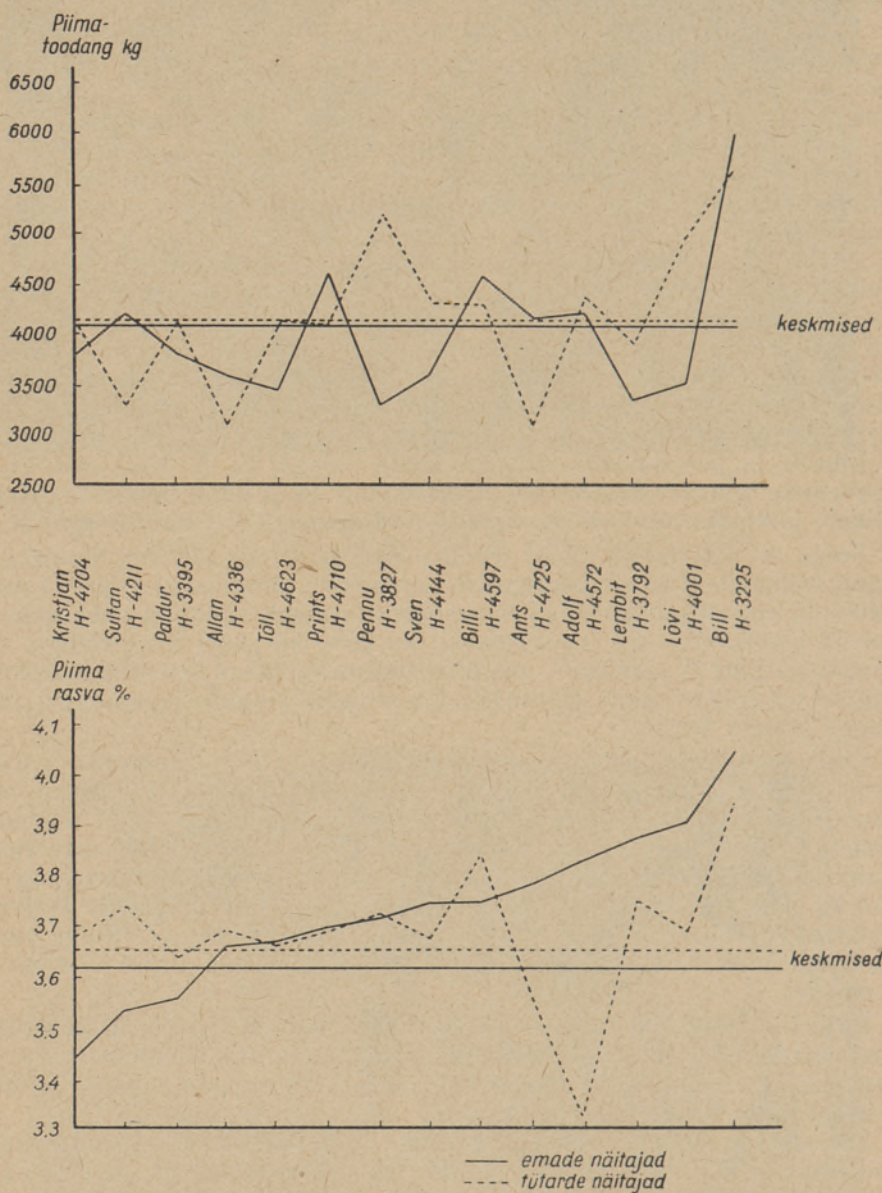
Eesti mustakirju karja aretuseks kasutatavatest pulliliinidest on sovhoosides kõige enam levinud Lindberg H-2363 liin, kes on järglastele edasi pärandanud võrdlemisi ühtlast tõutüüpi, head välimikku ja suurt toodangu-võimet. Eriti silmapaistev oli Lindberg H-2363 võime piima suure rasva-sisalduse pärandamiseks. Tema 11 tütre keskmine piimatoodang oli 4910 kg piima 4,37%-lise rasvasisaldusega, kuna tütarde emade keskmine piimatoodang oli 5024 kg piima 3,73%-lise rasvasisaldusega. Seega päran-das ta tütardele 0,64% võrra kõrgema rasvasisaldusega piima jõudluse kui oli emadel.

Pulli Lindberg H-2363 suurepärased pärilikud omadused on ulatuslikult edasi kandunud eriti Eesti NSV Teaduste Akadeemia Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi Väandra Katsejaama kõrgaretusliku karja ja Viisu sovhoosi karja kaudu.

Senises aretustöö käigus eesti mustakirju karjaga sovhoosides kasutatud Lindberg H-2363 liini kuuluvate pullide tütarde ja nende emade tootlikkuse näitajate võrdlus on toodud joonisel 9.

Neist andmetest ilmneb, et uuritud sovhoosides on Lindberg H-2363 liini kuuluvaist pullidest väljapaistvateks osutunud Kristjan H-4704, Pennu H-3827 ja Paldur H-3395, kes on pärandanud oma tütardele suurema pro-duktiivsuse, kui oli emadel, nii piima koguse kui ka rasvasisalduse osas. Samuti on pull Billi H-4597 ja pull Sultan H-4211 tõstvalt mõjutanud oma tütarde piima rasvasust, kuna piima rasvasisaldust on oma tütardele vähen-davalt mõjutanud pullid Adolf H-4572, Lembit H-3792, Ants H-4725, Lõvi H-4001, Bill 3225 jt.

Eriti tunduvalt on tütarde piimarasvasusust vähendavalt mõjutanud pull Adolf H-4572 Sommerlingi-nimelises sovhoosis, kus tütarde piimarasvasus on keskmiselt 0,46% võrra madalam ning aasta-piimatoodang 190 kg väiksem kui emadel. Tütarde madala piimarasvasuse põhjusi tuleb otsida ees-

Joon. 9. Lindberg H-2363 liini kuuluvate pullide tütarde ja nende emade tootlikkuse näitajate võrdlus.

kätt puudulikust valikust ja mitte küllaldaselt headest söötis-pidamistingimustest, mille tõttu vanemate pärilikud omadused on jäänud järglastes konsolideerumata. Pealegi pole pullil Adolf H-4572 endal pärilikud omadused niivõrd konsolideerunud, et neid omadusi järglastele edasi pärandada, kuna tema emaema nr. 66 H-12054 piimarasvasus oli samuti madal (3,48%)

ja isa Billi H-3225 tütarde keskmine piimarasvasus oli 0,09% võrra madalam kui emadel.

Lindberg H-2363 liini kuuluvate pullide tütarde konstitutsioonitüüpi iseloomustavad andmed on toodud tabelis 1. Võrdluseks on toodud keskmised välimiku indeksid ENSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi Vändra katsejaama karja kui soovitud tüübi kohta.

Tabel 1

Andmed Lindberg H-2363 liini kuuluvate pullide tütarde konstitutsioonitüüpi iseloomustamiseks

	Pullide tütarde välimiku indeksid							
	Kaalu	Pikkuse	Kompaktsuse	Massiivsuse	Rinna	Rinnalaudja	Kõrgejalgsuse	Luusliku
Bill H-3225	482	120	128	155	66	122	47	15
Adolf H-4572	431	119	123	147	65	111	44	15
Kristjan H-4704	440	121	123	149	67	114	46	15
Billi H-4597	478	119	127	152	71	113	46	15
Paldur H-3395	445	122	124	152	68	112	44	15
Pennu H-3827	435	123	122	150	61	126	44	15
ENSV TA LVI Vändra katsejaama keskmise (võrdluseks)	461	125	124	155	63	124	45	15

Andmeist selgub, et konstitutsioonitüübilt paremad kaaluindeksid on pullide Bill H-3225 ja Billi H-4597 tütardel. Kompaktsuse suhtes on paremad näitajad pullide Bill H-3225, Billi H-4597 ja Paldur H-3395 tütardel.

Eeltoodud andmeid arvestades võib öelda, et konstitutsioonilt enam Vändra katsejaama eesti mustakirju karja soovitud tüübile vastavaid järglasi on andnud Paldur H-3395 Peningi sovhoosis, Bill H-3225 Viisu sovhoosis, Pennu H-3827 Kostivere sovhoosis, Billi H-4597 Habaja sovhoosis ja Kristjan H-4704 Kostivere sovhoosis.

Teiseks levinumaks liiniks eesti mustakirju karjaga sovhoosides on pulli Marius-Roland H-1595 liin, kelle pärilikud omadused on märkimisväärsed, eriti välimikuliste omaduste, piimajõudluse ja piimarasvasuse parandamisel. Tema 19 tütre keskmine toodang oli 4183 kg piima 3,7%-lise rasvasisaldusega, mis ületab 0,17% võrra nende emade piima rasvasisalduse.

Marius-Roland H-1595 liini kuuluvate levinumate pullide tütarde ja nende emade tootlikkuse näitajad on toodud joonisel 10.

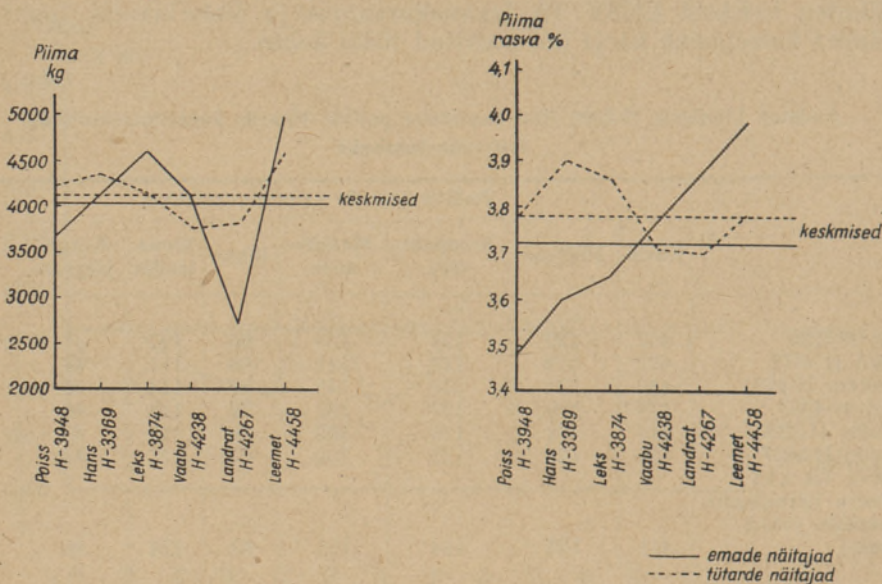
Andmeist selgub, et märgatavalt on tütarde piimarasvasust ja piimajõudlust tõstvalt mõjutanud pull Poiss H-3948 Kostivere sovhoosis ja pull Hans H-3369 Kurna sovhoosis. Nii on pull Poiss H-3948 pärandanud oma tütardele 0,2% võrra suurema piimarasvasuse ja pull Hans H-3369 0,3% võrra suurema kui oli emadel.

Piimarasvasust ja piimajõudlust on oma tütardel vähendavalt mõjutanud Kehra sovhoosi pull Vaabu H-4238 ja Viisu sovhoosi pull Leemet H-4458.

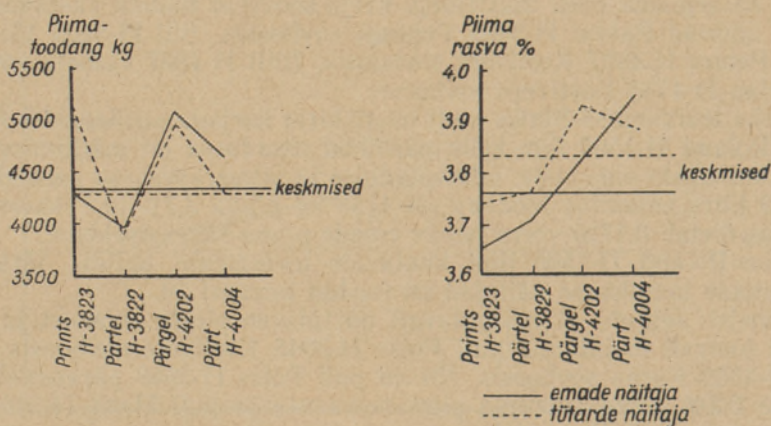
Järgmiseks levinumaks pulliliiniks eesti mustakirju karjaga sovhoosides on Pärt H-2505, kelle pärilikud omadused on eriti hinnatavad suure piimajõudluse ja piimarasvasuse osas. Liinialustaja oli hea välimikuga, laia ja tugeva kehaga ning sügava rinnaga, millised omadused ta on pärandanud edasi ka oma järglastele. Tema 17 tütre keskmine toodang oli 4308 kg piima 3,9%-lise rasvasisaldusega.

Pärt H-2505 liini kuuluvate levinumate pullide tütarde ja nende emade tootlikkuse näitajad on toodud joonisel 11.

Neist andmeist selgub, et piimarasvasust on oma tütaridel tõstvalt mõju-
tanud Viisu sovhoosi pull Pärjel H-4202 ja Kurna sovhoosi pull Pärtel
H-3822. Piimarasvasust ja piimajõudlust on oma tütaridel tõstvalt mõju-
tanud ka Habaja sovhoosi pull Prints H-3823.

Joon. 10. Marius-Roland H-1595 liini kuuluvate pullide tütarde ja nende emade tootlikkuse näitajate võrdlus.

Joon. 11. Pärt H-2505 liini kuuluvate pullide tütarde ja nende emade tootlikkuse näitajate võrdlus.

Piimarasvasust ja piimajõudlust on oma tütaridel vähendavalt mõjutanud pull Pärt H-4004 ning piimarasvasust on tõstnud pull Prints H-4469 Hõreda sovhoosis.

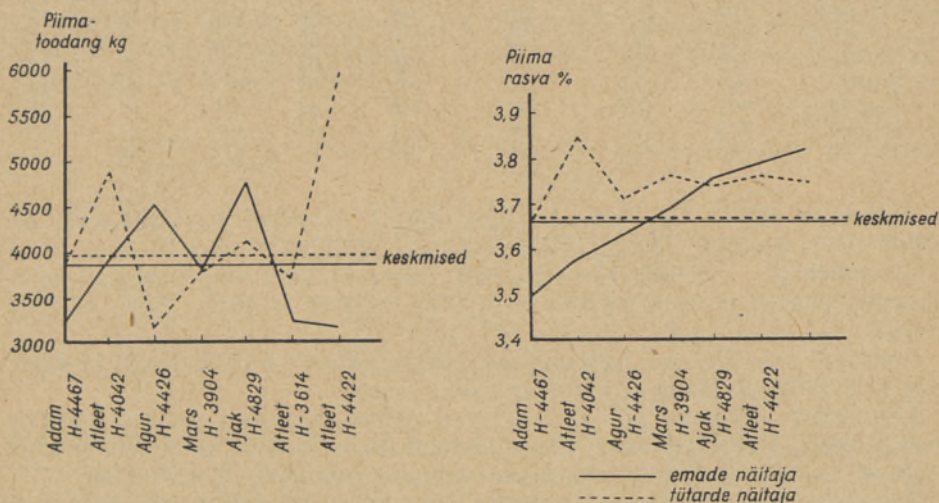
Mainitud liinijätkajad põlvnevad kõrge jõudlusvõimega esivanematest ja nende esialgne pärilikkude omaduste analüüs on teostatud valdavas enamikus nende I ja II laktatsiooni lüpsvate tütarde produktiivsuse andmeil. Et söötmis-pidamisolud mainitud sovhoosides olid sel ajal veel ebarahulda-

vad, mis tingis madalama produktiivsuse, siis edaspidisel söötis-pidamis-tingimuste parandamisel võib nende lehmade produktiivsus veelgi tõusta.

Ulatuslikult on eesti mustakirju karjaga sovhoosides aretuseks kasutatud ka Atleet H-2385 liini heade pärilikkude omadustega piimajõudluse, piima rasvasuse ja ka kehaehituse osas. Tema 23 tütre keskmine toodang oli 4255 kg piima 3,83%-lise rasvasisaldusega.

Atleet H-2385 liini kuuluvate pullide tütreid võrreldakse nende emadega tootlikkuse näitajate osas joonisel 12.

Toodud andmetest ilmneb, et piimarasvasust ja piimajõudlust on oma tütaridel tõstvalt mõjutanud Viisu sovhoosi pull Atleet H-4042 ja Kodila sovhoosi pull Adam H-4467.

Joon. 12. Atleet H-2385 liini kuuluvate pullide tütarde ja nende emade produktiiv-
näitajate võrdlus.

Piimajõudlust on tõstvalt, kuid piima rasvasust vähendavalt mõjutanud oma tütaridel Viisu sovhoosi pull Atleet H-4422 ja Hõreda sovhoosi pull Atleet H-3614.

Piima rasvasust on mõjutanud tõstvalt, kuid piimajõudlust vähendavalt oma tütaridel pull Mars H-3904 Ubja sovhoosis ja pull Agur H-4426 Hõreda sovhoosis.

Teistest pulliliinidest on eesti mustakirju karja aretuseks kasutatud Roland H-1053 liini esindajaid, milliseid leidub veel üksikutes majandites. Roland H-1053 liini iseloomustab suur piimajõudlus ja head välimikulised omadused. Tema 55 tütre keskmine toodang oli 5300 kg piima 3,65-protsendilise rasvasisaldusega.

Selle liini tähtsamaid esindajaid on Peningi sovhoosi pull Prints H-4566, kelle 20 tütre keskmine piimatoodang oli 4134 kg 3,6%-lise rasvasisaldusega, kusjuures emade keskmine piimatoodang oli 3879 kg 3,56%-lise rasvasisaldusega.

Uutest pulliliinidest on kujunemas Alvri H-4596 liin Habaja sovhoosis, kelle 10 tütre keskmine piimatoodang oli 4500 kg 3,87%-lise rasvasisaldusega, kusjuures emade keskmine piimatoodang oli 4688 kg 3,74%-lise rasvasisaldusega. Seega oli tütaridel piima rasvasus 0,13% võrra suurem kui emadel.

Eelmainitud tähtsamate pulliliinide esindajate tütarde konstitutsiooni-tüübi iseloomustavad välimiku indeksid on esitatud tabelis 2.

Eesti mustakirju karja tähtsamate pullide tütarde konstitutsioonitüpe iseloomustavaid indekseid

	Pullide tütarde valimiku indeksid							
	Kaalu	Pikkuse	Kompakt- suse	Massiiv- suse	Rinna	Rinna- laudja	Kõrge- jalgsuse	Luus- tiku
Poiss H-3948	430	119	127	147	62	123	44	15
Hans H-3369	444	124	122	150	70	106	43	15
Vaabu H-4238	433	121	123	148	64	123	46	14
Pärtel H-3822	412	123	120	148	66	113	44	15
Pärgel H-4202	442	121	125	150	59	133	47	15
Atleet H-4042	425	118	126	150	62	130	48	15
Ajak H-4829	393	121	119	143	64	113	44	14
Mars H-3904	391	121	121	145	65	122	47	15
Frits H-4566	435	121	125	151	66	115	45	15
Alvri H-4596	486	120	127	153	70	114	45	15

Andmeist selgub, et konstitutsioonitüübilt paremad kaaluindeksid on pullide Alvri H-4596, Hans H-3369, Pärgel H-4202 tütaridel. Suuremad pikkuseindeksid — pullide Hans H-3369, Pärtel H-3822 ning paremad kompaktsuseindeksid — pullide Alvri H-4596, Atleet H-4042, Frits H-4566 tütaridel.

Paremad massiivsuse näitajad on pullide Alvri H-4596, Frits H-4566, Pärgel H-4202 ja Hans H-3369 tütaridel.

Eeltoodud andmete põhjal vastavad enam soovitud tüübile pullide Alvri H-4596, Pärgel H-4202, Hans H-3369, Frits H-4566 ja Atleet H-4202 järglased, kellel pärilikud omadused on paremini välja kujunenud.

Kuna üksikute liinialustajate mõju järglastele pikapeale väheneb, sest väliskeskonna tingimused muutuvad pidevalt, mõjutades järglaste pärikkust, on otstarbekohane kasutada suhteliselt lühemaid liine, mis kestavad 3—4 põlvkonda. Liinialustaja mõju saab vaid mainitud piirides lugeda enam-vähem reaalseks.

Sellest lähtudes on vajalik uuteks liinialustajateks sovhoosides lugeda pulle Kristjan H-4704 ja Poiss H-3948 Kostivere sovhoosis, Kaim H-4669 ja Pärgel H-4202 Viisu sovhoosis, Hans H-3369 Kurna sovhoosis ja Alvri H-4596 Habaja sovhoosis.

Liinide säilitamise otstarbel on vajalik rakendada teadlikku ja plaanikindlat valikut, mida pole eesti mustakirju karjaga sovhoosides seni küllalt teostatud. Akadeemik M. I. Ivanov mainib, et liin omab suurt tähtsust tõuaretuses sel juhul, kui see põlvneb isaloomast, kes on hea genotüübiga ja kui aretusvaliku või sugulusaretuse kaudu seda genotüüpi kinnistatakse ja hoitakse antud liinis. Sugulusaretus viib loomade elujõu langusele, mis tingib sugulusaretuses mitte lähissuguluse, vaid kaugema suguluse kasutamise alates III—IV põlvkonnast. Sugulusaretuse kasutamisel ähvardab karja ülearenemine, konstitutsiooni ja kehaehituse nõrgenemine jne. Seepärast peab sugulusaretusega olema ettevaatlik ja seda kasutama esialgu ainult vähestes karjades, kus on rakendatud eeskujulikud söötis-pidamistingimused ⁽³⁾.

Kuid sugulusaretusega pole alati võimalik edu saavutada. Stalini preemia laureaat K. D. Filjanski märgib, et sugulusaretusel tuleb kasutada üksnes häid külgi ja kui mitte täielikult kõrvaldada, siis igal juhul viia miinimumini tema negatiivsed küljed. Sugulusaretuseks tuleb kasutada ainult väga piiratud hulka teadlikult valitud loomi. Pärast seda, kui lii-

nid on karjas küllaldaselt konsolideerunud, võib üles tõsta teise, mitte vähem olulise ülesande — liinidevahelise ristlusega saada uusi, veel rohkem majanduslikult tähtsate toodanguliste omaduste koondamist, et kindlustada edasine karja progress, tema produktiivsuse tõus (5).

Eeltoodust lähtudes on vajalik organiseerida sovhoosides liinide puhasaretust ja liinidevahelist ristamist, et kõrvaldada eeskujulikes karjades omavahelise suguluse tekkimist. Liinide puhasaretus toimuks seega väga väheses majandites ning ainult eeskujulikes karjades, kus pole karta loomade elulisuse langust ega konstitutsiooni nõrgenemist. Selliste majanditena sobiks järgmised eesti mustakirju karjaga sovhoosid: Viisu, Kostivere, Habaja, Saida, Kehra, Kohila, Kurna ja Nõmküla. Kõik teised sovhoosid teostaksid aga liinidevahelist ristamist, millega väldime liinide puhasaretusel esineva sugulusega seoses olevaid võimalikke kahjulikke mõjusid.

Olemasolevate väärtuslike liinide alusel on liinide puhasaretust võimalik organiseerida tabel 3 kohaselt.

Tabel 3

Sovhoosi nimetus	Aretatavad liinid
Viisu	Lindberg H-2363, Pärt H-2505, Marius-Roland H-1595, Atleet H-2385
Kostivere	Lindberg H-2363, Marius-Roland H-1595
Habaja	Lindberg H-2363, Pärt H-2505
Saida	Lindberg H-2363, Marius-Roland H-1595
Kehra	Lindberg H-2363, Marius-Roland H-1595
Kurna	Pärt H-2505, Marius-Roland H-1595
Nõmküla	Pärt H-2505, Marius-Roland H-1595
Kohila	Marius-Roland H-1595, Roland H-1053

Nimetatud majandeis liiniaretuse läbiviimise juhtimine tuleb allutada zootehnilisele komisjonile, kuhu kuuluksid vastava ala spetsialistid Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumist ning Eesti NSV Teaduste Akadeemia Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudist.

Liiniaretust ei tule mõista selliselt, et me siin saame läbi ühe liiniga, mis tingib lähissugulusaretuse, vaid siin tuleb kasutada ka liinide ühendamist liinidevahelise ristamise teel. Samuti on vajalik liiniaretusega saavutatud tulemusi massiliselt levitada kunstliku seemenduse laialdase kasutamiseks.

Kõrvuti liiniaretusega tuleb lehmapiimarekondade aretamisel sovhoosides maksimaalselt ära kasutada ja ulatuslikult levitada suure piimajõudlusega ja kõrge piimarasvasusega lehmapiimarekondi.

Kujuka näite lehmapiimarekondade suunatud kasvatamisest annavad Viisu sovhoosi senised aretustulemused karja tõulis-toodangulise kvaliteedi tõstmisel. Viisu sovhoosi karjas on välja kujunenud kuus suuremat geneoloogilist lehmapiimarekonda, s. o. ühtse põlvnemisega emaloomade sugulusrühma. Nendest perekondadest on välja kujundatud uusi, uue kvaliteediga sugulusrühmi, kes omavad suurt tähtsust edaspidises karja aretamise töös.

O. V. Garkavi ja E. I. Kumenko järgi moodustab perekonna teatud välja paistvama lehma järglaskond ainult 2—3 põlvkonna jooksul (2). Viisu karja geneoloogilistel lehmapiimarekondadel aga võib järglaskonda lugeda veel 7—10 põlvkonnas. Samuti rõhutab mainitud autor lehmapiimarekonna alustaja kõrget produktiivsust. Viisu karja geneoloogiliste lehmapiimarekondade esimesid iseloomustab suur piimajõudlus, seejuures aga väike piimarasvasus.

Eelnevast lähtudes on vajalik aretusperekonna uueks alustajaks lugeda selline lehm geneoloogilisest perekonnast, kellel on mingi eriline omadus (näit. kõrge piimarasvasus), mille poolest ta täiesti erineb eellastest, ja kes pärandab seda edasi oma järglaskonnale.

Viisu sovhoosi väärtuslikemate aretusperekondade produktiivsuse näitajad koos järglaste arvuga on esitatud tabelis 4.

Tabel 4

Viisu sovhoosi lehmaperikondade alustajate ja järglaste produktiivsuse näitajad

Perekonna alustaja nimi ja tõuraamatu nr.	Perekonna alustaja toodang			Eluskaal	Välimiku p.	Liiniline kuuluvus	Järglaste arv		Järglaste toodang		
	piima kg	piima rasva kg	rasvasuse %				lehmi	noorloomi	piima kg	piima rasva kg	rasvasuse %
Amanda H-14168	4451	174	3,9	480	71	Roland H-1053	9	6	5304	207	3,90
Biiga H-16090	6487	274	4,2	621	72	"	8	2	4885	197	4,03
Biiga H-26092	7950	294	3,7	619	78	"	8	4	4881	193	3,95
Brave H-19582	5932	237	4,0	586	82	"	10	5	4342	175	4,03
Fleki H-16922	6835	273	4,0	622	84	"	8	3	4380	173	3,95
Malve H-16910	6369	274	4,3	610	90	Vodan Achilles H-1591	4	1	4330	170	3,95
Malve H-16078	5241	210	4,0	645	84	Roland H-1053	9	5	5198	202	3,90

Andmetest nähtub, et suuremateks aretusperekondadeks on kujunenud Brave H-19582 ja Amanda H-14168, samuti Malve H-16078 lehmaperikonnad. Suurima piimajõudlusega on aretusperekonna alustajatest Biiga H-26092 ja kõrgeima piimarasvasusega on Malve H-16910.

Lehmaperikondade kujunemisele on alus rajatud ka teistes eesrindlikumates eesti mustakirju karjaga sovhoosides, nagu Kehra, Kostivere, Habaja ja Kurna. Mainitud sovhooside karjades on lehmaperikonnad siiski veel vähese arvulised ja produktiivsusest madalama tasemega kui Viisu sovhoosis.

Eeltoodu kinnitab, et liini- ja perekonnaaretuses peituvad suured võimalused veiste tõulis-toodanguliste omaduste parandamiseks igas karjas; neid võimalusi on vaja senisest ulatuslikumalt kasutada. Edukas tõuaretustöö sovhooside karjades pole mõeldav ilma laialdase liini- ja perekonnaaretuse kompleksse rakendamiseta. See eeldab eeskujulikku algarvestust ja karja jõudluskontrolli, mida aga seni paljudes sovhoosides kahjuks ei teostata.

Et täita partei ja valitsuse poolt püstitatud ülesanded veiste arvu ja nende tõulis-toodanguliste omaduste tõstmisel, selleks on vaja sovhoosides ulatuslikumalt rakendada nõukogude eesrindlikul zootehnikal rajanevaid tõuaretusvõtteid. Eesrindlike tõuaretusvõtete kompleksse rakendamise ja eeskujuliku söödabaasi rajamisega on võimalik sovhoosides tõsta eesti mustakirju karja keskmine aasta-piimatoodang lehma kohta 5000—6000 kilogrammile rasvasisaldusega 3,9—4,0%. Lehmade keskmine eluskaal tuleb tõsta vähemalt 600—650 kilogrammini ja välimiku punktide arv 85—90-le.

1. T. D. Lõssenko, *Agrobioloogia*, Tartu, 1949, lk. 597.
2. О. В. Гаркави и Е. И. Куменко, Генеалогия и некоторые биологические показатели стада совхоза «Караваево». Государственная племенная книга крупного рогатого скота костромской породы, том I—III. Сельхозгиз, Москва, 1950.
3. М. Ф. Иванов, *Избранные сочинения*, том I—III. Сельхозгиз, Москва, 1949—1950.
4. Д. А. Кисловский, *Разведение сельскохозяйственных животных*. Сельхозгиз, Москва, 1951.
5. К. Д. Филянский, *Повышение продуктивности животноводства*. Государственное издательство сельскохозяйственной литературы, Москва, 1949.

УЛУЧШЕНИЕ ПОРОДНО-ПРОДУКТИВНЫХ КАЧЕСТВ ЭСТОНСКОГО ЧЕРНОПЕСТРОГО СКОТА В СОВХОЗАХ

А. И. АДАМСОН

Резюме

В послевоенный период в разведении эстонского чернопестрого скота в совхозах республики достигнуты заслуживающие внимания результаты. Поголовье крупного рогатого скота увеличилось в совхозах к 1953 году по сравнению с 1945 годом почти в 5 раз. Поголовье скота эстонской чернопестрой породы составляло 31,2% от общего поголовья крупного рогатого скота, поголовье эстонской красной породы — 65,6% и эстонской местной породы — 3,2%. Породность скота в совхозах, разводящих эстонский чернопестрый скот, повысилась за это же время с 88,3 до 99%. Значительно увеличилось также поголовье чистопородного скота.

В связи с улучшением породных качеств скота в совхозах из года в год увеличивается также и удой коров эстонской чернопестрой породы скота, который на корову повысился с 1726 кг в 1945 году до 4098 кг в 1949 году. За этот же период средний удой на корову по всем совхозам Эстонской ССР повысился с 1844 кг до 3878 кг молока.

В передовых совхозах, как, например, «Вийсу», «Пенинги» и др., средний удой на корову превышает 5000 кг молока, а удои коров-рекордисток достигают 8000—9000 и более килограммов молока в год.

Кроме получения высоких удоев, преследуется цель достижения высокой жирномолочности. В 1952 году средняя жирномолочность в совхозах, разводящих эстонский чернопестрый скот, составляла 3,63%, т. е. была ниже государственного стандарта (3,7%). Главными причинами низкой жирномолочности является недостаточное и одностороннее кормление и неудовлетворительные условия содержания скота.

Лучшие показатели жирномолочности наблюдаются лишь в отдельных совхозах — «Вийсу» и др., где созданы образцовые условия кормления и содержания скота и осуществляется сознательный отбор и подбор. Так, средняя жирномолочность стада совхоза «Вийсу» — 3,7—3,9%, а жирномолочность отдельных коров равна 4,0% и более.

Поскольку молочные стада во многих совхозах имеют еще низкую жирномолочность, то в связи с этим большое количество животных молочного стада относится к более низкому бонитировочному классу. По данным бонитировки 1952 года, из общего поголовья молочного скота в совхозах, разводящих эстонский чернопестрый скот, к классам элитарекорд и элита относилось 20,6%, к I классу — 38,7%, ко II классу — 19,5% и вне класса было 21,2% животных.

В деле повышения продуктивности крупного рогатого скота перво-степенное значение имеет создание образцовых условий кормления и содержания. Опыт передовых совхозов наглядно показывает, какие результаты достигаются в деле повышения продуктивности животных и образования их породных качеств умелым применением условий кормления и содержания.

Анализ расхода кормов в совхозах показывает, что при кормлении молочного скота сравнительно большой удельный вес имеют концентрированные корма, расход которых составляет в среднем 46,7% от общего расхода кормов. Относительно мало использовались сочные корма (13,9%), пастбищный и зеленый корм (22,1%). Общий расход кормов в совхозах в среднем на одну корову составлял 3000 кормовых единиц и дополнительно к этому еще 500—600 кормовых единиц пастбищного корма.

Опыт работы совхозов показывает, что коровы, имеющие большой живой вес, способны в большей мере использовать основные корма и давать больше молока, чем коровы, имеющие низкий живой вес. По бонитировочным данным, средний живой вес коров эстонского чернопестрого скота в совхозах составлял 510 кг. Коровы с наибольшим живым весом имеются в совхозах «Вийсу», «Костивере» и «Хабая». Средний живой вес коров стада совхоза «Вийсу» — 551 кг, совхоза «Костивере» — 550 кг и совхоза «Хабая» — 548 кг.

В деле получения высокопродуктивного и отличающегося крупной величиной молочного скота в совхозах существенное значение имеет образцовое воспитание молодняка. Опыт передовых совхозов («Вийсу», «Костивере», «Сайда» и др.) показал, что при направленном воспитании молодняка выращиваемые животные отличаются скороспелостью, выносливостью и высокой продуктивностью.

По данным бонитировки 1952 года, в совхозах, разводящих эстонский чернопестрый скот, средний живой вес молодняка в 6-месячном возрасте составлял 152 кг, в 12-месячном возрасте — 238 кг и в 18-месячном — 330 кг. Приведенные показатели живого веса, однако, ни в одной возрастной группе не отвечают требованиям стандарта I класса.

Ценные результаты при направленном воспитании молодняка получены в совхозах «Вийсу» и «Сайда», где молодняк в каждой возрастной группе превосходит требования стандарта, предусмотренные для класса элита-рекорд. В преобладающем большинстве совхозов воспитание молодняка все же находится еще в неудовлетворительном состоянии.

При выполнении задач, поставленных партией и правительством в деле развития скотоводства и повышения продуктивности крупного рогатого скота в совхозах, важным фактором является применение комплекса племенной работы.

Опыт передовых совхозов («Вийсу» и др.) подтверждает, что высокие продуктивные качества крупного рогатого скота проявляются лишь там, где применяется обильное кормление и осуществляется отбор лучших животных.

При создании высокопродуктивного молочного скота следует предпочитать потомков тех животных, которые лучше всего реагируют на хорошие условия кормления и содержания и у которых наиболее рельефно выражены качества, соответствующие поставленным целям.

При помощи осуществления в совхозах отбора лучших животных и подбора родительских пар, а также оставления на племя лишь потомков, происходящих от животных с выдающимися продуктивными качествами, создаются родственные группы — линии быков и семейства коров, имеющие большое значение в совершенствовании пород животных. В резуль-

тате сознательного управления разведением животных по линиям и семействам у потомства развиваются характерные свойства предков, которые закрепляются в потомстве, и таким образом создаются однородные родственные группы, в большей или меньшей мере отличающиеся от других животных той же породы.

Целью племенной работы является не только сохранение существующих линий и семейств, а также и создание новых линий и семейств, с новыми признаками более высокого качества, все более соответствующих поставленной цели и способных исправить прежние недостатки породы и направить ее по пути стремительного развития.

При разведении эстонского чернопестрого скота в совхозах используются в основном линии быков Линдберга Н-2363, Пярта Н-2505, Мариус-Роланда Н-1595 и Атлета Н-2383, которые передали потомкам по наследству сравнительно однородный породный тип, хороший экстерьер и высокую продуктивность.

Влияние отдельных родоначальников линий на потомков с течением времени уменьшается, так как условия внешней среды беспрестанно изменяются, оказывая воздействие на наследственность потомков. Поэтому на практике целесообразно использовать относительно непродолжительные линии, состоящие из 3—4 поколений. Влияние родоначальника может считаться более или менее реальным лишь в указанных пределах.

Исходя из этого, новыми родоначальниками линий в совхозах следует считать быков Кристьяна Н-4704 и Пойсса Н-3948 в совхозе «Костивере», Кайма Н-4669 и Пяргела Н-4202 в совхозе «Вийсу», Ханса Н-3369 в совхозе «Курна» и Альври Н-4596 в совхозе «Хабая».

При оценке по потомству упомянутых быков выявилось, что продуктивные показатели их дочерей превосходят соответствующие показатели матерей этих дочерей. Так, продуктивность дочерей быка Кристьяна Н-4704 превышала продуктивность их матерей по удою молока на 295 кг и по жирномолочности на 0,24%. Дочери быка Пойсса Н-3948 дали молока на 575 кг больше и имели жирномолочность на 0,21% выше, чем их матери; дочери быка Ханса Н-3369 превосходили соответствующие показатели своих матерей на 251 кг и 0,3%. Заслуживают внимания также индексы, характеризующие экстерьер и тип конституции этих дочерей.

В целях сохранения линий необходимо сознательно и планомерно применять отбор с использованием родственного спаривания при участии животных, находящихся в дальнем родстве (начиная с III—IV поколения). Поскольку при использовании родственного спаривания стаду угрожает переразвитость, ослабление конституции и телосложения, то родственное спаривание может быть допущено лишь в немногих совхозах, в которых созданы образцовые условия кормления и содержания.

Чистое разведение по линиям следовало бы проводить первоначально в немногих и лишь в образцовых совхозах, а именно — в совхозах «Вийсу», «Костивере», «Хабая», «Сайде», «Кехра», «Кохила» и «Курна». Все остальные совхозы, разводящие эстонский чернопестрый скот, осуществляли бы межлинейное скрещивание, что помогло бы избежать обусловленных близким родством нежелательных явлений, имеющих место при чистом разведении по линиям. Руководство разведением по линиям в указанных хозяйствах следует возложить на соответствующую зоотехническую комиссию.

При разведении по линиям не следует ограничиваться созданием одной линии, обуславливающей родственное спаривание, но необходимо использовать также сочетание линий путем межлинейного скрещивания. Необходимо также широко распространить достигнутые в деле разведения по линиям результаты, используя искусственное осеменение.

Наряду с разведением по линиям существенное значение имеет образование в каждом стаде семейств коров, чему не все совхозы уделяют достаточное внимание.

Наглядным примером направленного использования семейств коров могут служить результаты, достигнутые в повышении породно-продуктивных качеств скота совхозом «Вийсу». В ходе племенной работы в совхозе «Вийсу» образовались шесть более крупных и ценных семейств коров, как, например, семейство коровы Аманды Н-14168, средний удой дочерей которой составил 5304 кг молока с 3,9% жира, и Мальве Н-16078, средний удой дочерей которой был равен 5198 кг молока.

Основа для образования семейств коров заложена и в других более передовых совхозах, разводящих эстонский чернопестрый скот, как, например, в «Кехра», «Костивере», «Хабая» и «Курна».

Все сказанное выше подтверждает, что в разведении по линиям и семействам заключены большие возможности для улучшения породно-продуктивных качеств животных в каждом стаде, но эти возможности необходимо более широко использовать.

Комплексным применением передовых приемов разведения скота и созданием образцовой кормовой базы в совхозах можно в течение ближайших лет повысить средний удой коров эстонского чернопестрого скота до 5000—5500 кг молока при содержании в нем 3,9—4,0% жира, средний живой вес коров до 600—650 кг, а оценку экстерьера до 85—90 баллов.

*Институт животноводства и ветеринарии
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
25 I 1954